

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ
KATEDRA SOCIOLOGIE

**Integrace Japonců na trhu práce a v ostatních oblastech života
v České republice**
Předběžný návrh projektu disertace

Vypracoval: Pavel Šindlář
UČO: 103249
sindlar@fss.muni.cz

Školitel: doc. PhDr. Csaba Szalo, Ph.D.

Datum: Brno 15.6. 2011

Návrh projektu disertace se zabývá sociální integrací Japonců v České republice, se zvláštním důrazem na integraci na pracovním trhu. Tento projekt navazuje na diplomovou práci nazvanou „Faktory ovlivňující integraci Japonců v ČR“. V této diplomové práci bylo cílem zkoumat hlavní faktory, které ovlivňují integrační proces a formou kvalitativních rozhovorů zachytit postoje, zkušenosti a osobní prožívání života Japonců v České republice. V postgraduálním studiu mám zájem v tématu sociální integrace pokračovat a důkladněji chci analyzovat způsob, jak prakticky probíhá integrace u různých typů japonských migrantů, zejména pak na trhu práce v ČR.

Důvody, které mne vedou k dalšímu rozpracování tématu jsou zejména určitá znalost dané problematiky a také aktuálnost studovaného tématu, kdy agenda migrace a přistěhovalectví je „*prvkem neaktivnější scény politik EU*“ [Moraes, citováno dle Barša, Baršová 2005: 133], a kdy zaměstnanost je považována za rozhodující faktor integrace přistěhovalců.¹ Zatímco v diplomové práci bylo mým cílem zkoumat hlavní faktory, které ovlivňují celkový proces sociální integrace, v tomto projektu se chci zaměřit na způsob jakým jsou Japonci integrováni na trhu práce a v ostatních oblastech života v české společnosti.

Teoretický kontext:

Sociální integrace je komplexní proces, jehož úspěšnost ovlivňuje řada faktorů v různých oblastech.² Evropská unie v současné době chápe integraci jako „*dynamický, obousměrný proces vzájemného přizpůsobování všech přistěhovalců a obyvatel členských států, který zasahuje do všech sfér společenského života*“ [Joppke 2009]. Na straně české společnosti hrají důležitou roli například postoje české veřejnosti k Japoncům a jejich odlišnostem, nastavení migrační a integrační politiky nebo ekonomická situace. Česká společnost nastavuje jakýsi rámec integrace, který může být pro různé skupiny diferencovaný. Na druhou stranu, pro integrační proces je důležitý i zájem a aktivní přístup samotných Japonců, kteří se mohou mezi sebou navzájem výrazně lišit.

Jako konceptuální základ pro analýzu determinantů integračního procesu budu vycházet z tzv. „*dimenzí sociální integrace*“ Heckmanna a Schnappera [2003 in Bosswick,

¹ V rámci EU se stále silněji ozývají požadavky na ucelenější a účinnější politiku. Tyto požadavky zdůrazňují především nutnost posílení integrace v oblasti začleňování na trh práce prostřednictvím zvyšování znalostí jazyka hostitelské země a respektování základních hodnot zemí Evropské unie [Joppke 2009]. Z formálního hlediska podle Joppkeho sledují integrační politiky dva hlavní zájmy: snížení ekonomických nákladů a podporu sociální soudržnosti. V oblasti nákladů je cílem integrace migrantů na trh práce a tím i snížení nezaměstnanosti.

² Zde vycházím z obecného předpokladu, že neexistuje jednotná teorie integrace, kterou by bylo možné aplikovat na tento fenomén a jeho hlavní oblasti.

Heckmann 2006]. Jedná se o čtyři základní dimenze - strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. Tyto dimenze sociální integrace na sobě nejsou nezávislé. Mechanismy a procesy probíhající v rámci jednotlivých dimenzí jsou vzájemně provázané a poukazují na komplexnost tohoto procesu. Sociální integrace přistěhovalců odkazuje k začleňování přistěhovalců do stávajících společenských struktur a na stupeň a kvalitu začlenění těchto „nových obyvatel“ do stávajícího systému sociálně-ekonomických, právních a kulturních vztahů.

Jak již bylo řečeno, sociální integrace nepředstavuje lineární proces, ale výslednici současného působení mnoha faktorů v různých oblastech sociálního života. Jedná se o **komplexní, multi-úrovňový proces**. To je také důvod, proč integraci a integrační politiku nelze smysluplně analyzovat v obecné rovině a jednoduše ho shrnout.³

Dalším významným konceptem, který se k tématu vztahuje, je teorie transnacionální migrace. Tento koncept nám dává odlišnou perspektivu na zkoumaný problém a odlišný způsob interpretace fenoménu migrace. Řada autorů upozorňuje na skutečnost, že migranti (v tomto případě Japonci) se již neusazují natrvalo (v tomto případě v České republice), ale naopak udržují dlouhodobé ekonomické, sociální, kulturní i politické vazby se svými původními domovy bez ohledu na velkou geografickou vzdálenost. Na základě zjištění předchozí diplomové práce je možné se domnívat, že do transnacionálního pole spadají například japonští manažeři (pracující pro velké korporace) nebo mladé japonské ženy, které během svého života žily, studovaly nebo pracovaly již v několika zemích a jejich migrační historii nelze považovat za ukončenou. Jejich uvedené migrační strategie odpovídají konceptu transnacionální migrace.⁴ Domnívám se, že koncept transnacionální migrace může pomoci objasnit každodenní praxi migrantů a konkrétně pomoci se studiem vazeb japonských imigrantů na svou původní zem (či více zemí) na různých úrovních.

Metodologie:

Cílem navrhovaného projektu je snaha porozumět sociální integraci Japonců na pracovní trh a do společnosti. Výzkum je zaměřen na porozumění procesu integrace z pohledu samotných respondentů dlouhodobě žijících v České republice. Zajímají mě problémy a bariéry, které jsou s procesem sociální integrace spojeny, a strategie, které Japonci volí při

³ V této souvislosti se obejvíla řada problémů a omezení, kdy zejména zvolený koncept dimenzí sociální integrace nebyl vhodný pro všechny typy japonských migrantů (např. japonských manažerů).

⁴ Zkoumané respondentky si vytváří příslušnost k různým zemím a sociálním skupinám a současně se integrují do české společnosti, což vede k vytvoření paralelní existence více domovů a více identit [Szaló 2007].

jejich překonávání. Pozornost bude směřována do uvedených čtyř dimenzí sociální integrace, zvýšený důraz však bude kladen na integraci na pracovním trhu. Hlavní výzkumná otázka zní: „*Jak jsou Japonci integrováni na trhu práce a v ostatních oblastech života v české společnosti?*“

Odpověď na tuto otázku bude hledána prostřednictvím dílčích, úžeji formulovaných otázek. Při jejich zodpovězení se pak budu zaměřovat pouze na zkoumané oblasti, které považuji v rámci jednotlivých dimenzí za klíčové.

Vzhledem k výzkumnému problému a typu požadované informace považuji za nejvhodnější metodu polostrukturovaného rozhovoru. Otázky by měly být formulovány volně tak, aby respondenti mohli volně hovořit o svých zkušenostech v jednotlivých oblastech integrace.

Výběr respondentů bude zpočátku účelový (osoby, které znám osobně různě dlouhou dobu), a další kontakty budou získávány postupně dotazováním na další osoby.

Téma práce jsem si zvolil především z osobních důvodů a zájmu o Japonsko, kde jsem měl možnost v rámci svého studia působit, a jednak za účelem důkladnější analýzy situace Japonců v ČR. Domnívám se, že práce může napomoci přinést vhled do situace Japonců a odhalit problémy, které nemusí být na první pohled zřejmé.

Literatura:

- Barša, Pavel - Baršová, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát imigrační a integrační politiky v USA, Západní Evropě a ČR.* Brno : MPÚ, 2005.
- Szaló, Csaba. *Transnacionální migrace. Proměny identit, hranic a vědění o nich.* Brno : CDK, 2007. 175 s. Sociologická řada, svazek č. 5. ISBN 978-80-7325-136-9.
- *Toward assimilation and citizenship :immigrants in liberal nation-states.* Edited by Christian Joppke - Ewa T. Morawska. New York :. : Palgrave Macmillan, 2003. ix, 243 s. ISBN 1-4039-0491-X.
- *From aliens to citizens: redefining the status of immigrants in Europe.* Edited by Rainer Bauböck. Brookfield, VT. :. : Avebury, 1994. xiii, 234. ISBN 1-85972-059-5.
- Barša, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu.* 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 347 s. ISBN 80-85959-47-X.
- Pořízková, Hana. Privilegování „druzí“ aneb sociální integrace cizinců z vyspělých zemí. In *Sociální integrace přistěhovalců v České republice.* 1. vyd. Praha : SLON, 2009. od s. 46-84, 38 s. ISBN 978-80-7419-023-0.

- Drbohlav, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku :kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Vyd. 1. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 207 s. ISBN 9788074190391.